

Kako dijete misli i osjeća

(Kako se dijete mijenja, kako misli i osjeća opisali smo prema priručniku J. E. Durrant: *POSITIVE DISCIPLINE, What it is and how to do it*).

Opažanjem svog djeteta otkrivajte kako se ono mijenja iz dana u dan. Nekad vam se čini da to ide jako sporo, malim koracima. Ali u malim su koracima često sadržani veliki skokovi. Djeca iznenađuju! Djetetovo se mišljenje stvara i mijenja kroz njegovo istraživanje svijeta. Na primjer, igračku će baciti ponovno, i ponovno, i ponovno. Ne radi to zato da vas uzrujava, već da shvati što je „padanje“. Staviti će ruke u zdjelicu da opipa hranu i osjeti njenu teksturu. Staviti će igračku u usta da osjeti njezin okus. Pljunut će hranu da osjeti kako je to.

Ni jedno od ovih ponašanja nije „zločesto“. **Razvojna zadaća vašeg djeteta u prvim godinama života jest da otkriva svijet. Ono je istraživač.**

Zadaća roditelja je da taj svijet učine sigurnim za istraživanje. Ako dijete može sigurno istraživati, brzo će naučiti mnogo toga. Naučit će i da je njegov svijet sigurno mjesto.

Dijete će vam pokazati i da želi biti neovisno – da stvari želi raditi samo. Njegova potreba za neovisnošću i autonomijom dovest će do nekih sukoba s vama. U jednom trenutku djeca počinju govoriti „Ne!“ Kada malo dijete kaže „Ne!“ ono nije prkosno ni neposlušno. Pokušava vam reći kako se osjeća.

Kada dijete kaže „Ne!“ ono možda želi reći:

„To mi se ne sviđa.“

„Ne želim ići.“

„Želim to.“

„Želim sama izabrati odjeću.“

„Nisam zadovoljan.“

Djeca također ne razumiju kako se osjećaju drugi ljudi. Ako ne mogu imenovati svoje osjećaje, sasvim je sigurno da ne mogu imenovati ni tuđe.

Kad ste umorni i trebate malo mira i tišine, vaše dijete nije u stanju shvatiti kako se osjećate i što vam treba. Ako je preglasno, to nije zato što je „zločesto“. To je samo zato što ne razumije kako se osjećate i da vas to smeta.

Kad vam se žuri, a vaše se dijete ne da obući, to nije zato jer želi da zakasnite. To je zato jer ne razumije zašto sada morate izaći – baš kad ono crta svoje remek djelo.

Kad pada kiša i želite djetetu obući kabanicu, a ono kaže „Ne!“, to nije zato što vam prkosi. To je zato što ne razumije da će ga kiša smočiti ili zato što želi samo izabrati što će obući.

Mala djeca u svom svakodnevnom životu doživljavaju mnogo frustracija. Žele biti neovisna i autonomna, ali im mi ne možemo uvijek dopustiti da rade ono što žele.

Ne samo da oni često kažu „Ne!“, oni također često i čuju „Ne!“

Mala su djeca tijekom dana mnogo puta frustrirana jer im odrasli često kažu „Ne!“ Mi ih pokušavamo sačuvati žive i zdrave i naučiti ih važna pravila. Ali oni ne razumiju naše namjere. Frustrirani su od slušanja naših „Ne!“

Kao rezultat toga mala djeca znaju imati ispade bijesa. Frustracija se nakuplja, a oni ne znaju kako da je otpuste. Govor im još nije dovoljno razvijen da izraze osjećaje.

Tako ponekad dijete obuzme tuga, obeshrabrenje i frustracija. Ono izražava svoje osjećaje kroz suze, vrištanje i bacanje na pod.

Mnoge roditelje možemo usporediti s djecom. Kad ne razumijemo namjere svog djeteta koje kaže „Ne!“, i mi ponekad postajemo frustrirani i također imamo ispade bijesa.

Ovo rano učenje rješavanja sukoba još je jedna stepenica u razvoju vašeg djeteta. Tako se učvršćuje vaš uzajamni odnos i uče vještine kojima ćemo se koristiti cijelog života.

I djetetovi se osjećaji mijenjaju, postaju sve složeniji. Nekad je roditelj zbog toga zbunjen ili zabrinut. Tako je na primjer **pojava straha** najčešće znak rastućeg razumijevanja svijeta koji dijete okružuje. Vaše se dijete odjednom može početi bojati mraka, ili životinja, ili novih zvukova, ili sjena. Ili će možda plakati i plakati jer ste otišli. Roditelji ponekad pomisle da su djeca nazadovala u razvoju, umjesto napredovala. To su zapravo znakovi sazrijevanja.

Kako dijete razumije više o opasnostima, uči se i bojati povreda. Kako raste imaginacija, i može misliti o stvarima koje ne vidi, tako se počinje bojati čudovišta i duhova. Još nema dovoljno iskustva da bi razlikovalo zamišljeni od realnog svijeta i vjeruje da sve što vidi, uistinu i postoji. Može se odjednom početi bojati maski, crteža u knjigama, likova iz crtića ili igračaka zastrašujućeg izgleda.

U glavi vašeg djeteta sve je živo. Ako stavite strašnu masku, ono će pomisliti da ste postali to biće. Ako zamisli da mu je čudovište pod krevetom, ono vjeruje da je to istina.

Može se prestrašiti kad ga napuštate zbog toga što razumije opasnost, ali ne razumije da se uvijek vraćate. Može se jako uplašiti kad ostane samo ili s ljudima koje nedovoljno poznaje.

U takvom razdoblju djetetu treba mnogo umirivanja i podrške. Ono mora znati da razumijete i poštujuete njegove osjećaje – i da se brinete o njegovoj sigurnosti.

Još jedan od znakova razvoja je nagla **pojava sramežljivosti**. Čak se i djeca koja su prije bila vrlo otvorena mogu u određenom trenutku početi drukčije ponašati.

Odjednom se dijete može sramiti pred strancima. To je znak o rastućem razumijevanju odnosa.

Ovo novo ponašanje nije nepristojnost ili odbijanje. To je inteligentan odgovor na situaciju. Vaše dijete razumije opasnosti i razlikuje strance od ljudi koje poznaje.

Oprez vašeg djeteta u odnosu na strance pokazuje da razumije o svijetu sve više i više.

Još jedna razvojna pojava koja brine roditelje jest da dijete iznenada odbija da ga uzmu na ruke vaši prijatelji i rođaci.

Kad se to dogodi, dijete nije nepristojno. Ono želi kontrolu nad cijelim svojim tijelom. Želi samo odlučiti tko ga smije dodirnuti.

Ovo je važan razvojni trenutak. Da bismo djecu naučili kako očuvati sigurnost i privatnost tijela, prvo moramo poštovati njihovo pravo na kontrolu vlastitog tijela.

Zapamtite da malo dijete još ne razumije kako se osjećaju drugi ljudi.

Kad plače za vama, ono ne razumije da vi morate otići. Kad ne želi razgovarati sa strancem, dijete ne razumije da ovaj pokušava prijateljski kontakt.

Vaše dijete upravo počinje razumjeti vlastite osjećaje. Proći će neko vrijeme prije nego što će moći razumjeti druge.

Za roditelje je najvažnija zadaća da poštuju osjećaje svog djeteta.

Učimo djecu da poštuju tuđe osjećaje tako da mi poštujuemo njihove. Kad djeca vjeruju da će njihovi roditelji poštovati njihove osjećaje, pokazuju više povjerenja jer se osjećaju sigurno.

Poštovati djetetove osjećaje znači:

- pomoći mu da osjećaje izrazi riječima, mimikom ili gestom
- reći mu da se i sami ponekad tako osjećamo
- da ga ne posramljujemo i sramotimo
- da ga ne kažnjavamo zato što se nečeg boji.

Predškolsko je razdoblje jako uzbudljivo razdoblje! **Dijete želi znati sve!**

Do ove dobi djetetov se mozak značajno razvio. Sada razumije da je sposobno naučiti svašta! Kada vidi nešto novo želi znati kako se to zove, čemu služi, kako funkcionira, zašto se tako kreće... U ovoj dobi djeca postavljaju toliko pitanja!

Ponekad se roditelji umore od odgovaranja na sva ta dječja pitanja. Ponekad ni sami ne znaju odgovore.

Ali roditelji ipak mogu stvoriti dobre temelje za učenje kad s poštovanjem odgovaraju na pitanja svoje djece.

Ako poštujemo dječju radoznalost, doživjet će užitak učenja. Taj će osjećaj zadržati do polaska u školu.

Roditelji koji odgovaraju na dječja pitanja – ili im pomažu u pronalaženju odgovora – uče svoju djecu mnoge stvari:

- u redu je ne znati sve
- njihove ideje su važne
- postoji mnogo načina da se dođe do informacije
- traženje odgovora i rješavanje problema je zabavno.

Djeca koja usvoje ove stavove bit će mnogo samopouzdanija u susretu s izazovima. Naučit će se strpljivosti. I naučit će da je dobro željeti učiti.

Doduše, djeca ponekad žele učiti o stvarima koje su opasne. Mogu poželjeti naučiti kako se pali svijeća. Ili što će se dogoditi ako skoče s visokog drveta. Ili što će se dogoditi ako ispusti vašu omiljenu zdjelu.

S obzirom na to da djeci ne dopuštamo da rade opasne stvari, učimo ih da postoje pravila.

Što dijete bolje razumije razloge za neko pravilo, to je vjerojatnije da će ga se pridržavati.

Sjećate se da dijete želi znati „zašto?“ Zašto ptice lete? Zašto ribe plivaju? I zašto ne mogu upaliti svijeću?

Kad dijete pita „zašto?“ ono vas ne izaziva, već zaista želi znati odgovor.

Djeca imaju pravo na informaciju (čl.13. Konvencije o pravima djeteta).

Djeca obožavaju **igre mašte**. Pretvaraju se u što god žele, osobito u odrasle. Ponekad se toliko zanesu u igri jer je doživljavaju kao stvarnost.

Igra je „posao“ vašeg djeteta. Tako vježba osjećaje koje osjećaju drugi. Uživlja se u situacije drugih ljudi i vidi stvari njihovim očima. Igra je iznimno važna za razvoj empatije.

Igra je važna i za razvoj mozga. U igri djeca rješavaju probleme, izmišljaju nove stvari, eksperimentiraju i otkrivaju kako stvari funkcioniraju.

Djeca imaju pravo na igru (čl. 13. Konvencije o pravima djeteta).

Djeci za igru treba vrijeme. To je važan element za razvoj.

Ako imaju dovoljno vremena za razvoj mašte, postat će kreativniji u rješavanju problema.

Ako stvari mogu rastaviti i zatim opet sastaviti, naučit će da mogu otkriti rješenja.

Ako mogu crtati i pjevati, postat će sigurniji u umjetničkom izražavanju.

Ako imaju prilike da razmišljaju o argumentima, postat će bolji u rješavanju sukoba.

Nova pojava je **potreba da pomognu**. Žele čistiti, praviti kolačiće, prati robu, bojiti zidove i graditi. Kad pomažu oni su „mali majstori pomagači“. Uče i uvježbavaju važne životne vještine gledajući i pomažući.

Kad djeca pomažu često griješe. Ne rade savršeno. Imaju malo iskustva u takvim poslovima pa ih ne mogu obaviti onako dobro kako bismo mi to htjeli.

Ali to je način na koji uče. Kao što ni mi nismo dobri u onome što radimo prvi put, tako i djeci trebaju šanse da griješe i uče.

Kad potičemo djecu da pomažu, dajemo im priliku za učenje. Kad im dopuštamo da uvježbavaju, pokazujemo poštovanje za njihove vještine i sposobnosti.

Ta poruka ima snažan utjecaj na djecu. Ako sebe vide kao sposobne, bit će sigurniji u učenju novih stvari.

Zato je važno da roditelji potiču djetetovo povjerenje u vlastite sposobnosti:

Povjerenje malog djeteta u vlastitu sposobnost da uči temelj je za buduće učenje.

U godinama koje dolaze suočit će se s mnogim izazovima. Ako krene na taj put s povjerenjem u vlastite sposobnosti, puno je veća vjerojatnost da će znati odgovoriti na te izazove.

- odgovaranjem na pitanja ili pomaganjem da dođu do odgovora
- osiguravanjem vremena za igru
- podržavanjem da pomažu.

